

'The War on drugs'

- set gennem en økonoms briller.

Danmark har altid haft en fattig debat om den førte narkotikapolitik, domineret af mennesker med særlige interesser i den førte politik, bl.a. folk fra behandlings-systemet, politi, læger mv. Derimod glimrer økonomer med deres fravær herhjemme.

Helt anderledes forholder det sig i ikke mindst USA. Her har økonomer i årtier været en central del af den løbende debat. Jeg skal ikke spekulere yderligere i grundene til denne forskel, andet end at det måske kan skyldes, at danske universiteter er offentligt ejede, mens en række af USA's (og dermed verdens) bedste universiteter er private. Vi kan blot konstatere, at en stor del af kritikken mod den førte narkotikapolitik, i høj grad kommer fra fremtrædende økonomer, herunder flere nobelprismodtagere.

Økonomi handler grundlæggende om mennesker

Som økonom interesserer man sig ikke for intentioner, men for konsekvenser. Herunder i hvilket omfang den førte politik fremmer de formulerede målsætninger og omkostningerne herved.

Helt banalt er udgangspunktet for en økonom, at hvis et tiltag indebærer større omkostninger end gevinster,

skal man vælge en anden politik. Heraf følger den overordnede konklusion vedrørende den førte narkotikapolitik.

'The war on drugs' var tabt før den startede.

En af det 20. århundredes mest indflydelsesrige økonomer, nobelprismodtager, og rådgiver for flere amerikanske præsidenter, Milton Friedman, konstaterede således i en kort artikel i Newsweek i 1972:

'Vi kan ikke stoppe narkotikahandlen. Vi kan måske afskære opium fra Tyrkiet, men der er utallige andre steder, hvor opium valmuen vokser. Med fransk samarbejde, kan vi være i stand til at gøre Marseille til et usundt sted at fremstille heroin, men der er utallige andre steder, hvor de simple fremstillingsprocesser kan udføres.'

20 år efter sin oprindelige artikel, holdt Milton Friedman en tale ved en narkotikapolitisk konference i Washington. Her tog han udgangspunkt i netop artiklen fra 1972 og konstaterede, at 'meget få ord skulle ændres, for at den ville være aktuel i dag.'

Som Friedman bemærkede i sin tale i 1992, var problemet den gang 'primært heroin og hovedkilden

til denne var Marseille. I dag er problemet kokain fra Latinamerika. Bortset fra det, ville intet skulle ændres.⁷

Det samme kunne siges i dag, yderligere 23 år efter. Udbuddet er større end nogensinde, priserne lavere, og i mellemtiden er kommet yderligere salgskanaler til. Ikke mindst internettet.

Det samme gælder forbruget. I 1992 bemærkede Friedman, at 'narkotikaforbuddet har ikke reduceret antallet af misbrugere mærkbart, hvis overhovedet, men har derimod fremmet kriminalitet og korruption.'⁸

Det samme kunne siges i 2015. Perioder med stigende forbrug af visse stoffer afløses af perioder med fald. Men overordnet set har det globale forbrug været bemærkelsesværdigt konstant. Størst i den rige del af verden og i storbyer. Mindst i den fattige del af verden og på landet.

Med andre ord har udviklingen siden man i 1970'erne og frem markant øgede indsatsen overfor fremstilling og handel med illegale rusmidler, først og fremmest været en gentagelse af forløbet under alkoholforbuddet i USA fra 1920 til 1933. Denne gang blot på globalt plan og over meget længere tid.

Konsekvenserne af den førte forbudspolitik

Det var alkoholforbuddet, der lagde grunden til den amerikanske mafias rigdom og magt. Uden dette forbud havde dette ikke været muligt. Således forholder det sig også i dag. Blot er det andre former for rusmidler der sikrer nutidens banditter deres rigdom og magt.

I Mexiko, hvor volden er eksploderet de seneste 10 år, menes narkotikakartellerne at råde over mere end 100.000 svært bevæbnede medlemmer. I Brasilien kontrolleres fattigkvartererne af bander bevæbnet til tænderne. Ofte med bedre og mere moderne udstyr end politiet. Borgerkrigen i Columbia havde været forbi for årtier siden, hvis det ikke havde været for det lukrative marked for kokain. I Afghanistan medfinansierer opium Taliban. Og sådan kunne man blive ved.

Det er derfor ingen overdrivelse at pege på, at udover det direkte tab af menneskeliv – formentlig over 90 procent af rapporterede narkotikarelaterede dødsfald kan primært tilskrives den førte forbudspolitik – skal medtages de økonomiske og menneskelige omkostninger som følger af borgerkrig, fattigdom,

korruption mv.

Også herhjemme har vi oplevet hvorledes det lukrative narkotikamarked styrker den organiserede kriminalitet, og fra tid til anden udmønter sig i vold og drab, når der kæmpes om markedsandele.

Det er fuldstændigt forudsigeligt. Vi kender intet andet marked med så store profitter, som markedet for illegale rusmidler.

Målt i detailpriser estimerer FN, at den samlede globale omsætningen er mellem 300 og 400 mia. dollars om året. Det er mere end vin, tobak, kaffe og te tilsammen, og svarer ca. til den samlede værdiskabelse i Danmark i 2014, målt på BNP.

Tilmed er der tale om en form for kriminalitet, som er uhyre vanskelig at efterforske, givet at der er tale om det man kalder *offerløs kriminalitet*. Ved normal kriminalitet har man trods alt den fordel, at der typisk er en forurettet part, som har en interesse i at hjælpe politiet. Det gælder ikke for narkotikakriminalitet.

Men hvor stort er det samfundsøkonomiske tab? Det er vanskeligt at beregne, men en indikation får vi ved at overføre nationale studier til globalt niveau. Gør vi det, er det ikke urealistisk, at de samfundsøkonomiske omkostninger ved det globale forbud ligger på den forkerte side af 1.000 mia. dollars om året. Det svarer til omkring 1,3 procent af globalt BNP i 2014.

Men er der da ingen gevinster ved et forbud?

Jovist er der gevinster ved det globale forbud mod narkotika. Ikke for samfundet, men for de som enten tjener penge på at sælge stofferne, bekæmpe narkotika eller behandle ofrene. Ingen af disse parter har reelt nogen interesse i en ophævelse af forbuddet. Ikke mindst de som i dag sidder på distributionen fra dyrkning over mellemænd til gadesalg, ville være de store tabere ved en legalisering.

Men vil det så ikke betyde, at forbruget stiger kraftigt? vil en del måske indvende. Et argument, Rasmus Jarlov, medlem af folketinget for det konservative folkeparti, ofte fremfører.

Jo, alt andet lige, må man forvente at afsætningen stiger ved en legalisering som konsekvens af faldende priser. Hvis priserne altså falder (drastisk). Prisen på cannabis i Holland, hvor man jo de facto, om end ikke juridisk, har legaliseret salg af cannabis, er ikke væsensforskellig fra priserne i Danmark. Derudover

har man muligheden for at pålægge skatter og afgifter, som man gør med alkohol og tobak. Endelig er legalisering en forudsætning for effektivt at begrænse udbuddet til bestemte grupper, for eksempel helt unge mennesker.

I USA, hvor man skal være 21 år for at kunne købe alkohol, har undersøgelser vist, at mange unge har nemmere ved at få fat i illegale stoffer end alkohol.

Rusmidlers prisfølsomhed er lav

Men selv om illegale rusmidler skulle falde i pris, er der ingen grund til at tro, at det vil indebære en eksplosion i salg og forbrug.

Selv om hash i dag stort set koster det samme i kroner og ører, som for 35 år siden (svarer til mere end en halvering i realpriser, når der tages højde for inflationen), er salget slet ikke fulgt med.

Det skyldes, at rusmidler, illegale som legale, er det, som økonomer kalder pris-uelastiske. Det samme gør sig gældende for almindelige fødevarer. Det indebærer, at selv store prisændringer kun påvirker efterspørgslen ganske lidt.

Det er også grunden til at tobak og alkohol altid har været et yndet skatteemne.

Ydermere gælder, at de som mindsker eller øger deres forbrug på grund af henholdsvis højere eller lavere priser, er de, som er i mindst risiko for at ende med et problematisk forbrug.

Det gælder for illegale såvel som for legale rusmidler.

Således er det en relativt lille gruppe, der står for den overvejende del af alkoholforbruget herhjemme. Det samme gør sig gældende for illegale rusmidler

Skulle forbruget således stige marginalt, er det ikke ensbetydende med at problemerne stiger proportionelt. Ifølge FN har omkring 5 procent af jordens voksne befolkning brugt et eller flere af FN definerede illegale rusmidler i løbet af det seneste år. Heraf er det kun ca. hver 10. som angives at være det, som man betegner som problebrugere. Med andre ord et overkommeligt problem.

Det er på tide at ophæve det globale forbud

Set med en økonoms øjne er der derfor tale om et kunstigt skabt problem. Det er ikke primært rusmidlerne som er problemet, men derimod den førte

”

...Men selv om illegale rusmidler skulle falde i pris, er der ingen grund til at tro, at det vil indebære en eksplosion i salg og forbrug.

Selv om hash i dag stort set koster det samme i kroner og ører, som for 35 år siden (svarer til mere end en halvering i realpriser, når der tages højde for inflationen), er salget slet ikke fulgt med.

politik. Den er, lige som det var tilfældet med tidligere tiders alkoholforbud, muligvis indført med de bedste intentioner.

Men nu interesserer økonomer sig som sagt ikke for intentioner. De er højst noget værd som en dårlig undskyldning. Økonomer interesserer sig primært for konsekvenser af et givet tiltag.

Konsekvenserne af det globale narkotikaforbud har primært været mindre velstand og mere fattigdom samt formentlig millioner af menneskers meningsløse død og lidelse gennem årene. Det er jo ikke kun de direkte berørte stofbrugere og deres familier, som skal tælles med, eller folk involveret direkte i handlen med stofferne. Også mennesker der aldrig har været bare i nærheden af rusmidler, men som uheldigvis er blevet ramt af borgerkrige, bandekrige og anden vold, som følger med ethvert forbud mod en af menneskets tre klassiske laster; sex, rus og hasardspil.

Legalisering er i øvrigt også den eneste farbare vej, hvis man ønsker at kunne regulere og kontrollere både stoffernes kvalitet og adgangen til dem.

Ønsker man derfor effektivt at bedre forholdene for brugerne, mindske adgangen til stofferne for udvalgte grupper, samt øge velstand, mindske fattigdom og reducere krig og vold i denne verden, er der ingen vej udenom. Den førte forbudspolitik skal opgives til fordel for en eller anden form for legalisering. ■